

Sygn. akt I A Ca 1193/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Mariola Głowacka

Sędziowie: SA Jan Futro (spr.)

SO Ryszard Marchwicki

Protokolant: st. sekr. Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2017 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa H. O. i W. O.

przeciwko Gminie S.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 11 kwietnia 2016 r.

sygn. akt XIV C 664/13

1. zmienia zaskarżony wyrok i zasądzoną w punkcie 1 kwotę obniża do kwoty 982,80 zł (dziewięćset osiemdziesiąt dwa złote osiemdziesiąt groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 3 czerwca 2013 r. a ponadto powództwo oddala;
2. w pozostałej części apelację powodów oddala;
3. zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kwotę 400 zł tytułem zwrotu części kosztów postępowania apelacyjnego;
4. nie obciąża powodów pozostałymi kosztami postępowania apelacyjnego;
5. przyznaje radcy prawnemu M. N. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 3331 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu.

Ryszard Marchwicki Mariola Głowacka Jan Futro

I A Ca 1193/16

UZASADNIENIE

Powodowie H. O. i W. O. w pozwie wniesionym 3 czerwca 2013 r. skierowanym przeciwko Gminie S. wnieśli o zasądzenie na rzecz powodów solidarnie od pozwanej kwoty 87 200 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia

wniesienia pozwu w tym kwoty 79 200 zł tytułem bezumownego korzystania z nieruchomości oraz kwoty 8 000 zł z tytułu zwrotu kosztów usunięcia drogi. Nadto wniesli o zasądzenie kosztów procesu w tym kosztami zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej w łącznej kwocie 3 617 zł.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w zakresie, w jakim przekracza ono kwotę 456 zł, i podniosła m.in. zarzut przedawnienia roszczenia o bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 8 590 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 3 czerwca 2013 r. oddalając ich powództwo w pozostałej części.

Orzekając o kosztach postępowania zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kwotę 8 447,89 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Przyznał także radcy prawnemu M. N. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu kwotę 3 600 zł powiększoną o należny podatek VAT.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Aktem notarialnym z dnia 28 maja 1990 r. powodowie W. O. i H. O. nabyli od Skarbu Państwa użytkowanie wieczyste zabudowanej działki gruntu oznaczonej nr (...) o wskazanej w akcie notarialnym powierzchni 1300 m², położonej w S. przy ul. (...). Działka była ogrodzona ze wszystkich stron. Za ogrodzeniem działki powodów znajdował się pas zieleni i betonowa droga - ul. (...). Z drogi początkowo korzystał Skarb Państwa, a następnie pozwana Gmina S.. Pas zieleni porośnięty był trawą, a okazjonalnie przechodzili nim ludzie, którzy najczęściej chodzili tą ulicą. Gmina S. nie korzystała z przedmiotowego pasa zieleni, a dbali o niego powodowie.

Pismem z dnia 25 maja 2011 r. powód W. O. zakwestionował powierzchnię działki. Wskazywał, że rzeczywista wielkość działki powodów jest mniejsza o ok. 190 m² od powierzchni wskazanej w ewidencji gruntów, prowadzonej przez Starostwo Powiatowe w P..

W związku z tym Wójt Gminy S. zlecił (...) Biuru Geodezji w W. wznowienie granic działki powodów i sprawdzenie jej powierzchni. Okazało się, że działka powodów obejmuje obszar większy niż wyznaczony granicami ogrodzenia. Ustalono, że powierzchnia działki gruntu powodów wynosi 1347 m², a nie - jak podano w akcie notarialnym - 1300 m², a różnica ta spowodowana była zmianą stanu prawnego w dziedzinie geodezji i kartografii dotyczącą dokonywania pomiaru działek nie z dokładnością do 100 m² a do 1 m².

Pismem z dnia 17 sierpnia 2011 r. Wójt Gminy S. poinformował W. O., że zostało przeprowadzone wznowienie granic działki powodów o nr (...)w obrębie S. przez uprawnionego geodetę. Wskazano, że zgodnie z wykazem zmian gruntowych rzeczywista powierzchnia działki wynosi 0,1347 ha, a część działki została zajęta pod drogę. Wójt zwrócił się do powoda z prośbą o ustosunkowanie się, czy część działki pod drogę przekaże za odpłatnością na rzecz Gminy, czy wystąpi z wnioskiem o usunięcie płyt drogowych z działki. Na pismo powód nie odpowiedział.

Dnia 29 czerwca 2011 r. powodowie złożyli do Wójta Gminy S. wniosek o przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości. Decyzją z dnia 31 sierpnia 2011 r. Wójt Gminy S. orzekł o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego powodom w prawo własności nieruchomości. Decyzja stała się ostateczna dnia 26 września 2011 r.

Dnia 23 sierpnia 2011 r. powodowie zgłosili zaistniałą zmianę danych ewidencji gruntów i budynków.

Pismem z dnia 17 października 2011 r. Urząd Gminy S. wskazał, że fakt zajęcia działki powodów o nr (...)był działaniem przypadkowym lub nieumyślnym podczas wykonywania nawierzchni drogi przez firmę budowlaną, a dotarcie do osób odpowiedzialnych jest niemożliwe. Ponadto wskazano, że W. O. nie udzielił odpowiedzi na pytanie zawarte w piśmie z dnia 17 sierpnia 2011 r., a w związku z tym Urząd Gminy S. poinformował, iż do końca 2011 r. droga betonowa

zostanie usunięta z części działki powoda. Jednocześnie pozwany wskazał, że naliczanie rekompensaty za bezumowne użytkowanie nieruchomości jest bezzasadne.

Pismem z dnia 5 czerwca 2012 r. W. O. wezwał Urząd Gminy S. do usunięcia urządzeń wodociągowych, które naruszają realizację przysługującego mu prawa własności do działki nr (...), domagając się jednocześnie wynagrodzenia za korzystanie z jego własności. W odpowiedzi na pismo Urząd Gminy S. wskazał, że nie miał żadnego wpływu na przebieg rurociągów instalowanych na sieci, jednakże, po uzyskaniu odpowiednich uzgodnień i pozwoleń, usunie rurociąg przebiegający przez nieruchomość powoda.

Przez działkę powodów przebiegała część drogi ul. (...) o powierzchni 31 m², z której korzystała pozwana. Ponadto do działki przynależał pas zieleni o powierzchni ok. 190 m². Wartość tej części nieruchomości powodów wynosi 54 zł za 1 m², a roczna wysokość czynszu wolnorynkowego za korzystanie z części nieruchomości powodów o powierzchni 31 m² wynosiłaby 59 zł.

W toku postępowania dowodowego nie zostało wykazane, by strona pozwana korzystała z części działki powodów o powierzchni ok. 190 m², znajdującej się między ogrodzeniem działki powodów, wjazdem i wejściem na posesję powodów, a drogą gminną - ul. (...) (bez uwzględnienia powierzchni drogi).

W związku z zaistniałą sytuacją strona pozwana podjęła prace, które doprowadziły do tego, że poszerzono drogę ul. (...) w kierunku przeciwnym do posesji powodów i nie przebiegała już ona w żadnej części przez działkę powodów. Jednocześnie na gruncie powodów pozostała asfaltowa nawierzchnia. Powód wzywał pozwaną do jej usunięcia, jednakże pozwana nie podejmowała zmierzających do tego działań. W związku z tym W. O. we własnym zakresie i na swój koszt dokonał usunięcia nawierzchni drogi ze swojej działki. Wartość robót wyniosła 6 826,16 zł. Ponadto poniósł koszt w kwocie 1 200 zł tytułem uzyskania pozwoleń na wykonanie przedmiotowych robót.

Obecnie za ogrodzeniem działki od strony północnej znajduje się żywopłot, pas zieleni i betonowa droga gminna – ulica (...). Pas zieleni należący do powodów pokryty jest trawą, a od drogi oddziela go krawężnik na wysokości ok. 15 cm. Na pasie zieleni nie ma śladów korzystania z niego, jako pobocza ulicy (...). Za posesją powodów pas zieleni zwięża się oraz rośnie na nim trawa i krzewy. W połowie pasa zieleni przy posesji powodów rosły 4 drzewa, które zostały wycięte. Ponadto na przedmiotowym gruncie przy ul. (...) od ok. 2 lat rośnie drzewo iglaste oraz stoi słup energetyczny.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że zarzut przedawnienia roszczenia powodów nie zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę uwzględnienia powództwa o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez 10 lat stanowi przepis art.225 k.c. Zgodnie z opinią biegłej jest to kwota 590 zł.

Zasadne także było roszczenie o zwrot kosztów usunięcia nawierzchni betonowej z nieruchomości należącej do powodów wynoszący 8 000 zł.

O należnych powodom odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepis art. 100 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

O kosztach udzielonej powodom pomocy prawnej orzeczono na podstawie § 16 tego Rozporządzenia.

Od wyroku tego apelację wniosły obie strony.

Powodowie zaskarżając go w części, w jakiej oddalono powództwo i orzeczono o kosztach procesu apelację zarzucili zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy a polegających na naruszeniu przepisów prawa procesowego tj.

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, nieuzasadnione przyjęcie, iż opinia biegłego z zakresu geodezji i biegłej z zakresu szacowania nieruchomości jest w pełni wiarygodna
2. art. 232 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nierozważenie wszystkich okoliczności sprawy.
3. art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie pomimo wystąpienia przesłanek do odstąpienia od obciążania powodów kosztami procesu

W konsekwencji wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kwoty 78 610 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz zasądzenie na rzecz powodów od pozwanej kosztów postępowania przed Sądami obu instancji, według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanej wniósł o przyznanie mu wynagrodzenia od Skarbu Państwa deklarując, że udzielona pomoc nie została opłacona nawet w części. Wniosła także o oddalenie apelacji strony pozwanej.

Pozwana zaskarżając wyrok w części, w jakiej uwzględniono powództwo o zapłatę kwoty 8 000 zł zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art.225 w związku z art.230 k.c. poprzez przyjęcie, iż roszczenie powodów o zasądzenie kwoty 8 000 zł z tytułu usunięcia nawierzchni betonowej jest zasadne.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w tej części oraz zasądzenie kosztów postępowania za I instancję oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania za II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana wniosła też o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych .

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacji jest zasadna w niewielkiej części.

Odnosząc się do zarzutów dotyczących opinii biegłego geodety wskazać trzeba, że Sąd w oparciu o jego opinię ustalił jedynie niekwestionowaną powierzchnię działki zajętej pod drogę (31 m²). Zasadny jest jednak zarzut pominięcia faktu, że zgodnie z opinią tego biegłego na potrzeby korzystania z drogi wykorzystywana była łączna powierzchnia 52 m². (k. 127). Nie ma jednak żadnych podstaw faktycznych do przyjęcia, że pozwana dysponowała całą częścią nieruchomości powoda znajdującą się za opłotowaniem a w szczególności, że cała ta część nieruchomości wchodziła w skład pasa drogowego.

Podnoszone w apelacji zarzuty dotyczące okoliczności, czy powód wiedział o wadliwym ustaleniu powierzchni działki w momencie jej kupna są bez znaczenia podobnie jak nieistotnym jest, kiedy drzewa zostały z pasu zieleni usunięte.

Opinia biegłej L. M. z dziedziny szacowania nieruchomości rzeczywiście dotyczy szacunkowej wysokości czynszu, jaki można było uzyskać z 1 m² nieruchomości powoda leżącej za ogrodzeniem.

Sąd przyjął, że jest to właściwe kryterium ustalenia wynagrodzenia. Sami zresztą powodowie w piśmie z dnia 10 listopada 2015 r wskazywali, że „konstrukcja bezumownego korzystania z nieruchomości jest zbliżona do stosunku najmu czy dzierżawy.”

Opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz co odróżnia ją pod tym względem, to szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (postanowienie SN z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4, poz. 64). Zarzutów dotyczących tych kryteriów opiniowania powodowie nie przedstawili. Ogólnikowe twierdzenie dotyczące wadliwości zastosowanej metodologii nie jest niczym uzasadnione. Powodowie nie przedstawiają uzasadnienia dla przyjętych przez siebie kwot. Przyjęta przez biegłą zasada wyceny jest jasna i czytelna. Dowód z opinii biegłej przeprowadzono na wniosek pełnomocnika powodów. Po przesłuchaniu biegłej pełnomocnik powodów nie wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego.

Nie jest też zasadny bardzo ogólnikowo podniesiony zarzut naruszenia art. 232 k.p.c. Przede wszystkim art. 232 zd. 1 k.p.c. nie jest przepisem określającym rozkład ciężaru dowodu, lecz źródłem ustawowego obowiązku stron wskazywania dowodów. Sąd nie mógł więc naruszyć przepisu będącego źródłem obowiązku stron, a nie źródłem obowiązku Sądu.

Przyjmując zatem za podstawę opinii biegłych stwierdzić należało, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z pasa gruntowego o pow. 52 m². za okres 10 lat powinno odpowiadać kwocie 982,80 zł (52 m x 54 zł x 3,5 %)

Wobec treści wypowiedzi powoda wskazać też trzeba, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie może obejmować odszkodowania także za stracony czas, nerwy i arogancję ze strony gminy.

Nie zachodzi także naruszenie art. 102 k.p.c. Ten ostatni przepis znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy istnieją przewidziane przepisami o zwrocie kosztów procesu podstawy do ich zasądzenia a sąd uwzględniając szczególne okoliczności sprawy uznaje za zasadne odstąpienie od obciążania nimi strony.

Jednakże przepis art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany. Nie może, zatem taką wyłączną podstawą być trudna sytuacja majątkowa strony zobowiązanej do zwrotu kosztów stronie przeciwnej. Przeciwno takiemu pogładowi przemawia też treść art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 623) zgodnie, z którym zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

W niniejszej sprawie cały proces toczył się z udziałem profesjonalnego pełnomocnika. Powodowie mieli możliwość oceny wraz z nim realnej wysokości roszczenia. Skoro wytoczyli powództwo o kwotę wyraźnie wygórowaną, zasadnie Sąd Okręgowy przyjął, że powinni ponieść związane z tym koszty procesu.

Odnosząc się do apelacji pozwanej przede wszystkim wskazać należy, że Sąd Okręgowy nie wskazał żadnej podstawy prawnej uzasadniającej zasądzenie od pozwanej kosztów rozbiórki drogi. Na rozprawie dnia 8 października 2013 r. powód (z zawodu inżynier budownictwa) informacyjnie zeznał, że w momencie nabycia nieruchomości była ona ogrodzona ze wszystkich stron a od strony północnej za płotem była już droga. Na rozprawie dnia 31 marca 2016 r. zeznał, że nie można dogadać się z Gminą i dlatego sam zdjął nawierzchnię betonową (k. 335). Brak było zatem jakiegokolwiek umowy między stronami uzasadniającej to roszczenie. Nie ma podstaw do przyjęcia, że położenie asfaltu przez Skarb Państwa będący poprzednikiem Gminy stanowiło jakikolwiek delikt dotyczący nadto powoda, który nie był wówczas właścicielem nieruchomości. Nie ma też ostatecznie podstaw do przyjęcia, że podstawy tego roszczenia można upatrywać w bezpodstawnym wzbogaceniu pozwanej. Nie ma bowiem żadnych podstaw do przyjęcia, że na niej ciążył prawny obowiązek usunięcia asfaltu.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku zwiększając kwotę zasądzzonego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości i umniejszając zasądzoną przez Sąd Okręgowy sumę o kwotę 8 000 zł.

Orzekanie o kosztach postępowania przed Sądem I instancji, które wobec zmiany rozstrzygnięcia uzasadniałoby zasądzenie ich na rzecz pozwanej było niedopuszczalne, skoro jej profesjonalny pełnomocnik określając granice zaskarżenia wskazał wyłącznie punkt 1 zaskarżonego wyroku (art. 378 § 1 k.p.c.).

Apelacja powodów w pozostałej części podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. zasądzając na rzecz pozwanej zwrot opłaty od apelacji. W pozostałej części tj. w zakresie wynagrodzenia pełnomocnika Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania nimi powodów. Nie bez znaczenia była tu okoliczność, że apelacja pozwanego w zasadzie naprawiała błąd Sądu.

Na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 ust. 1 i § 16 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. poz. 1805) Sąd Apelacyjny mając na względzie nakład pracy związany z napisaniem apelacji przyznał radcy prawnemu M. N. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 3331 zł (w tym VAT) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu.

Ryszard Marchwicki Mariola Głowacka Jan Futro